

Історія українських автентичних музичних інструментів

Дослідницькі аспекти

Джерелознавство: археологічні знахідки (Межиріч), літописні згадки (Русь), фрески (Софійський собор).

Еволюційний підхід: взаємозв'язок українських інструментів з інструментами інших культур (кобза, кобоз, цимбали, псалтеріон).

Соціокультурний контекст: роль інструментів у різних соціальних верствах (кобза, народне козацтво, торбан - шляхта).

Струнні інструменти: Філософія Звуку

Струнні Інструменти – носії історичної пам'яті

Українські струнні інструменти часто виконували функцію «голосу історії», відрізняючись від західноєвропейських традицій.

Специфіка гри: не просто супровід, а мелодійно-гармонійний комплекс (кобзарство).

Торбан

Бандура

Кобза

Кобза та Бандура: спорідненість і розмежування

Від Кобзи до Бандури: Еволюційний Шлях

Характеристика

Кобза (традиційна)

Бандура (автохтонна)

Походження

Прототип: тюркський
Копуз (через
лютню/пандуру).
Згадана у XIII ст.

Еволюція кобзи.
Сформувалася не
пізніше XVII ст.

Струни

4-8 струн на грифі
(ладова система).

Струни на грифі та
багато приструнків
(безладова система).

Призначення

Менш віртуозний, більш
народний, балади та
думи.

Більш віртуозний,
розширений діапазон,
думи, псалми, танці.

Виконавці

Кобзарі (Остап
Вересай).

Бандуристи (І. Босий,
Г. Хоткевич).

Торбан – інструмент еліти

Походження: гібридний інструмент, що поєднує європейську теорбу та місцеву кобзу/бандуру.

Конструкція: має кленовий корпус, як лютня, та додаткові басові струни та приструнки.

Соціальна роль: поширений серед козацької старшини та шляхти (І. Мазепа, Т. Шевченко).

Його зникнення у XIX ст. пов'язане з деградацією української шляхти.

Цимбали від Псалтеріона до Троїстих Музик

«Троїста музика»

Гене́за: інструмент із тритисячолітньою історією. Споріднений із давньогрецьким кимвалом та середньовічним псалтеріоном.
Регіональне поширення: найбільш активно побутував у Карпатському регіоні (Гуцульщина, Закарпаття), де став основою **троїстих музик**.

Техніка гри: унікальний спосіб гри молоточками дозволяє виконувати як акомпанемент, так і віртуозні сольні партії.
Еволюція: від примітивних народних до сучасних концертних цимбалів (удосконалення Й. Шунда у ХІХ ст.).

Духові інструменти:

Духові інструменти виконували не лише естетичну, але й сакральну/комунікативну функцію.

Вони часто були пов'язані з пастушим побутом та обрядами (Великдень, Різдво, похорони).

Основні представники:

Сопілка: найдавніша (археологічні знахідки), пастуша флейта.

Трембіта: унікальний сигнальний інструмент.

Ріг/Ріжки: пастуші інструменти, часто використовувались для імітації голосів тварин.

Трембіта голос Карпат

Конструкція: конічна дерев'яна труба довжиною до 8 метрів.

Часто виготовляється з «гровиці» (смерека, в яку влучила блискавка), що підкреслює її магічну роль.

Функції:

Сигнальна: зв'язок між вівчарями на полонинах (визначали відстань, повідомляли про вихід отари).

Обрядова: сповіщення про народження, смерть (особливий сумний тон) та запрошення на весілля.

Астрономічна: за її тінню пастухи могли визначати час доби.

Ударні: від Палеоліту до Козацтва

Барабан/Бубон: археологічні знахідки (Межиріч) свідчать про його вік **13 тис. років до н.е.**

У козацьку добу **бубни** та **тулумбаси** були військовими символами, що лякали ворога.

Тулумбас (Литаври): Великий козацький ударний інструмент, що кріпився до сідла. Використовувався для скликання Ради та передачі наказів у бою.

Бугай (Бербениця)

Особливість: фрикційний барабан. Звук (низький, ревучий бас) видобувається тертям мотузки/кінського волосся, змоченого квасом.

Роль: винятково обрядовий інструмент (колядки, щедрівки), що імітував рев бика, пов'язаний із культом родючості.

Окарина

Окарина в наші дні в Україні поширений лише як дитячий музичний інструмент.

Свистуни роблять з випаленої глини на подобу птахів чи тварин.

Вони мають свистковий механізм, щоб відтворювати звук, і один або два отвори, щоб змінювати його висоту. Окарина в перекладі з італійської - гусенячко.

Так назвали свисткову флейту, що робиться з глини або дерева. В інструменті є 10 ігрових отворів.

Звучання окарини казкове, часом фантастичне.

Грою на окарині імітують звуки диких тварин, птахів і особливо невідомо - кукання зозулі, через що на Україні окарину звуть зозулькою.

Дуда (Волинка або Коза)

**Скрипка та
Басоля**

Ліра та Цитра

Домра

Калатало

Деркач

Батіг та Рубель

Дримба

Спадщина в майбутньому

Проблема Автентичності: як зберегти архаїчний стрій та техніку гри в умовах модернізації (хроматизація бандури, введення ладів).

Відродження: сучасні кобзарські цехи та майстри (наприклад, Г. Хоткевич у ХХ ст. та сучасні школи) відновлюють забуті традиції.

Міжнародна Репрезентація: українські інструменти є основою для етно-джазу та фолк-року, інтегруючись у світовий музичний простір.